Et docere et discere servitute legis

O‘ZBEKISTON TERGOVCHISI

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ АКАДЕМИЯСИ

№02 (02) 2023

ILMIY-AMALIY YURIDIK JURNALI

СЛЕДОВАТЕЛЬ УЗБЕКИСТАНА

научно-практический юридический журнал

THE INVESTIGATOR OF UZBEKISTAN

scientific – practical law journal

www.proacademy.uz

ISSN 2181-9564

ЖУРНАЛ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ ҲУЗУРИДАГИ ОЛИЙ АТТЕСТАЦИЯ КОМИССИЯСИ РАЁСАТИНИНГ 2023 ЙИЛ 31 МАРТДАГИ 335-СОНЛИ ҚАРОРИ БИЛАН ИЛМИЙ НАШРЛАР РЎЙХАТИГА КИРИТИЛГАН

TERGOVCHISI O'ZBEKISTON

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ АКАДЕМИЯСИ

№01 (01) 2023

Мундарижа/Оглавление/Table of contents

Бош муҳаррир:
Евгений Коленко
Масъул котиб:
Давурхон Нодиров
Таҳрир кенгаши:
Ниғматилла Йўлдошев
Бахриддин Валиев
Салом Самадов
Дилшод Рахимов
Музаффар Эгамбердиев
Ричард Джойс

Таҳрир ҳайъати:
Ҳалим Болтаев
Бахтиёр Пўлатов
Фахри Рахимов
Музаффаржон Мамасиддиқов
Уйғун Нигмаджанов
Ваҳобжон Каримов
Адхам Одинаев
Бахтиёр Каюмов
Мухтарам Раджапова
Хуршид Каримов
Алишер Ҳидоятуллаев
Истам Астанов
Азиз Хикматов

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигида 2023 йил 23 мартда 070684-сонли гувоҳнома билан рўйхатга олинган. Журнал Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2023 йил 31 мартдаги 335-сонли Қарори билан диссертациялар асосий илмий натижаларини нашр қилиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига юридик фанлар бўйича киритилган.

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. Журналда чоп этилган материаллардан фойдаланилганда «Ўзбекистон терговчиси» журналидан олинди деб кўрсатилиши шарт. Таҳририят тақдим этилган мақолаларни тақриз қилиш ва қайтариш мажбуриятларини олмаган.

Манзил: 100047, Тошкент шаҳри, Шаҳрисабз кўчаси 42-уй.
veb-site: www.proacademy.uz
e-mail: info@ proacademy.uz
Саҳифаловчи: Беруий ҲАСАНОВ
Буюртма No 1 Адади 100 Журнал «Muharrir» нашриётида чоп этилди.
Босмахона манзили:
100115, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, Чилонзор 23-даҳа 47-а уй.

Яхёжон АБДУЛХАКОВ — Женевада ўзбекистоннинг инсон ҳуқуқлари бўйича навбатдаги ҳисоботи тақдим этилди 1

Бахтиёр ПЎЛАТОВ — Терговнинг сифат ва самарадорлигини оширишда тергов методикаси ва тактикасини самарали белгилашнинг аҳамияти 4

Шерзод МУХАМАТОВ — Порахўрлик жиноятлари бўйича терговчи ва тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органлар ходимларининг ҳамкорлик масалалари 11

Турғунов МУРОДЖОН — "Авесто"да инсоннинг шахси ва соғлиғига қарши жиноятлар тушунчаси ва турлари 20

Хуршид КАРИМОВ — Жиноятларни таснифлаш мезонларининг илмий асослари 27

Азиз ХИКМАТОВ — Чет эл фуқароларини сўроқ қилиш тактикасининг ўзига хос жиҳатлари 36

Саходулла ШОМИРЗАЕВ — Гумон қилинувчини сўроқ қилишда рейд техникасини қўллаш билан боғлиқ масалалар 42

Ф.И.МИРЗАЕВ — Жиноий даромадларни легаллаштиришга ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашишнинг маъмурий-ҳуқуқий механизми 48

Фахритдин МИРЗАЕВ — Терговчиларни тайёрлаш ва қайта тайёрлашда методологик технологиядан фойдаланиш бўйича айрим тавсиялар 55

Акрам САИДОВ — Совершенствование законодательства и уголовно-исполнительной системы нашей страны веление времены 60

Улуғбек РАДЖАБОВ — Пора олиш жиноятларининг жиноий ҳуқуқий таҳлилига оид фикрлар 66

Акмалжон АБДУЛЛАЕВ
Телман РАЖАБОВ — Кўрсатувларни олдиндан мустаҳкамлаб қўйиш тушунчасининг мазмун-моҳияти 71

Давлат ОБЛАКУЛОВ — Тижоратда пора эвазига оғдириб олиш жиноятининг объекти ва жиноят предмети муаммолари 78

Абдулла СУЛТОНОВ — Жиноят ишларини юритишга оид харажатларни тўлашнинг процессуал асосларини такомиллаштириш 85

Файзулла Мирзаев
Ўзбекистон Республикаси Ҳуқуқни муҳофаза
қилиш академияси доценти

ЖИНОИЙ ДАРОМАДЛАРНИ ЛЕГАЛЛАШТИРИШГА ВА ТЕРРОРИЗМНИ МОЛИЯЛАШТИРИШГА ҚАРШИ КУРАШИШНИНГ МАЪМУРИЙ-ҲУҚУҚИЙ МЕХАНИЗМИ

АННОТАЦИЯ. Ушбу мақолада жиноий даромадларни легаллаштириш ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашишнинг маъмурий-ҳуқуқий механизмининг тушунчаси, тизими ва элементлари кўрсатилган. Жиноий даромадларни легаллаштириш ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш соҳасидаги маъмурий-ҳуқуқий механизм ва маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизми тушунчаларининг ўзаро боғлиқлиги кўрсатиб берилган.

ANNOTATION. The concept, system and elements of an administrative legal mechanism of counteracting the legalization (laundering) of illegal income as well as the financing of terrorism are presented in the article. The correlation of concepts of an administrative legal mechanism and the mechanism of administrative and legal regulation in the sphere of counteracting the legalization (laundering) of illegal income and terrorism financing.

АННОТАЦИЯ. В настоящей статье представлены понятие, система и элементы административно-правового механизма противодействия легализации преступных доходов и финансированию терроризма. Также дается соотношения понятий административно-правового механизма и механизма административно-правового регулирования в сфере противодействия легализации преступных доходов и финансированию терроризма.

Калит сўзлар: маъмурий-ҳуқуқий механизм, маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизми, қарши курашиш, легаллаштириш, терроризмни молиялаштириш.

Keywords: administrative legal mechanism, mechanism of administrative and legal regulation, counteraction, legalization, terrorism financing.

Ключевые слова: административно-правовой механизм, механизм административно-правового регулирования, противодействие, легализация, финансирование терроризма.

Мамлакатимизда жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга, терроризмни молиялаштиришга ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштиришга қарши курашиш соҳасида изчил ишлар амалга оширилмоқда.

Ўзбекистон Республикасининг 2004 йил 26 августдаги “Жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга, терроризмни молиялаштиришга ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштиришга қарши курашиш тўғрисида”ги №660-ИИ Қонунининг (кейинги ўринларда Қонун) телеологик таркиби жиноий даромадларни легаллаштириш ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашишнинг ҳуқуқий механизмини яратиш орқали фуқаролар, жамият ва давлатнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишдан иборат.

Механизм деганда ҳар қандай ҳодисанинг ички тузилиши, унинг таркибини ташкил этувчи ҳолатлар ва жараёнлар мажмуи тушунилади. [

Жиноий даромадларни легаллаштиришга ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашишнинг (кейинги ўринларда ЖДЛ ва ТМҚК) маъмурий-ҳуқуқий механизми, биринчи навбатда, ЖДЛ ва ТМҚКнинг маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизмига асосланади ҳамда яхлит унинг коррелятсияси ҳисобланади.

Мавзу соҳасининг таснифи маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизмини тавсифлашда алоҳида аҳамиятга эга ва умуман ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги маъмурий-ҳуқуқий тартибга солишни белгилайди. Биринчидан, маъмурий-ҳуқуқий нормалар, маъмурий-ҳуқуқий муносабатлар, маъмурий-ҳуқуқий ҳужжатлар уни ташкил этувчи ҳуқуқий воситалари ҳисобланади. Иккинчидан, маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизми ҳуқуқий ўзига хосликка ҳамда нисбий автономияга (субъектив, таркибий ва функсионал) эга бўлиб, унинг хусусиятлари предмет, услуб ва тизим орқали акс эттиради[1].

Маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизмини ажратишнинг объектив зарурати, энг аввало, предметнинг ўзида белгилаб қўйилган. Шу билан бирга, маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш бўйича солишнинг меъёрий белгиланган предметнинг мавжуд эмаслиги ва натижада предметнинг мазмуни ва кўлами ҳақидаги ғояларнинг мунозаралилиги бундай ажратишни қийинлаштиради.

Маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш предметининг ўзига хос хусусиятлари тартибга солинадиган ижтимоий муносабатларга таъсир кўрсатишнинг маъмурий-ҳуқуқий воситалари, услублари ва усуллари мажмуи бўлган ўз услубининг хусусиятларини олдиндан белгилаб беради. Ўз навбатида, усул маъмурий ҳуқуқий тартибга солишга хос бўлган муайян ҳуқуқий режимни яратади[2].

Амалдаги усулларнинг ўзига хос хусусиятларини олдиндан белгилаб берувчи маъмурий-ҳуқуқий тартибга солишнинг асосий умумий хусусиятлари қуйидагилардан иборат: маъмурий тусдаги ҳуқуқий воситалар билан тавсифланади, яъни кўрсатмалар; муносабатлар иштирокчиларидан бирининг хоҳиш-иродасини бир томонлама ифодалашни назарда тутади; бошқарувчи томон бошқариладиган томонда мавжуд бўлмаган юридик ва ҳокимият ваколатларга эга бўлса ёки бошқарувчи томоннинг бундай ваколатлари доираси бошқариладиган томонникидан каттароқ; ваколат ва бирёқламалик маъмурий-ҳуқуқий тартибга солишнинг энг муҳим белгилари сифатида зарур ҳолларда рухсат этилган воситалардан фойдаланишни истисно этмайди.

Маъмурий ҳуқуқий тартибга солиш - бу ўзига хос тизим, яъни ҳуқуқий институтлар гуруҳлари ўртасида тақсимланган, таркибий тартибга солувчи субъектни ташкил этувчи кичик тармоқларга бирлаштирилган ҳуқуқий нормаларнинг илмий жиҳатдан ташкил этилган мажмуидир[3].

Маълумки, маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизмининг элементлар тизими ижтимоий муносабатларга таъсир этувчи, уларни давлат ва жамият олдидаги вазифаларга мувофиқ ташкил этувчи маъмурий-ҳуқуқий воситалар мажмуи ҳисобланади. Ушбу механизмнинг элементларига қуйидагилар киради:

- маъмурий ҳуқуқ нормалари;
- маъмурий ҳуқуқ нормаларини талқин қилиш ҳужжатлари;

[1]Словарь иностранных слов / Отв. ред. В.В. Бурцева, Н.М. Семенова. М., 2003.

[2]Веремеенко И.И. Механизм административно-правового регулирования в сфере охраны общественного порядка.

[3]Алехин А.П., Козлов Ю.М. Административное право РФ. Часть 1. Сущность и основные институты администра-тивного права.

- ваколатли органлар томонидан нашр этилган ҳужжатлар;

- индивидуал ҳужжатлар;

- ижро этувчи ҳокимият органлари мансабдор шахслари томонидан ўз ваколатларини амалга оширишда чиқарилган маъмурий ҳуқуқ нормаларини қўллаш тўғрисидаги ҳужжатлар (шу жумладан, индивидуал ҳужжатлар);

- маъмурий-ҳуқуқий муносабатлар.

Маъмурий-ҳуқуқий воситалар маълум бир кетма-кетликда тартибга солиш жараёнига киритилади. Демак, маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш ижтимоий муносабатлар иштирокчиларининг хулқ-атворини тартибга солиш мақсадларига эришиш учун маъмурий-ҳуқуқий воситалардан изчил фойдаланиш жараёнини намоён этади.

Умуман олганда, маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизми деганда бошқарув ижтимоий муносабатларига ҳуқуқий таъсир кўрсатадиган маъмурий-ҳуқуқий воситаларнинг ягона тизими тушунилиши керак ҳамда давлат органларининг шаклланиши, ташкилий тузилиши ва фаолиятини ташкил этиш билан боғлиқ ҳолда вужудга келадиган бошқарув ижтимоий муносабатларига, шунингдек, бошқарув соҳасида вужудга келадиган назорат, маъмурий-мажбурий, маъмурий-адлия муносабатларга ҳуқуқий таъсир кўрсатишни таъминлайди[4].

Шу билан бирга, маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизми билан маъмурий-ҳуқуқий механизм тушунчалари ўзаро бир-бирига мос келмайди. Иккинчиси кенгроқ категорияга ўхшайди, чунки у маълум турдаги ижтимоий муносабатларнинг ташкилий, институтсионал ва юрисдиксиявий таркибий қисмини ҳам ўз ичига олади. Агар ЖДЛ ва ТМҚКнинг маъмурий-ҳуқуқий механизм ҳақида гапирадиган бўлсак, у тартибга солиш ва ҳимоя чораларини ҳам ўз ичига олади.

ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги тартибга солиш чора-тадбирлари ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва ушбу соҳада қонун устуворлигини мустаҳкамлашга қаратилган давлат органларининг фаолиятини ифодалайди. Ҳимоя чоралари назоратни амалга ошириш ва ҳуқуқбузарларга нисбатан ҳуқуқий жазо чораларини қўллашдан иборат[5].

Шунга кўра, ЖДЛ ва ТМҚКнинг маъмурий-ҳуқуқий механизми ўзининг умумий кўринишида, энг аввало, жиноий даромадларни легаллаштириш ва терроризмни молиялаштиришга қарши самарали курашишни таъминлайдиган маъмурий-ҳуқуқий воситалар тизимидир. Мазкур тизим халқаро шартномалар ва битимларда, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги ҳужжатларида расмий белгиланган маъмурий-ҳуқуқий нормалар тўпламини ўз ичига олади (қонунлар ва меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар, шунингдек, корпоратив бошқарув ҳужжатлари, улар орасида "Жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга, терроризмни молиялаштиришга ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштиришга қарши курашиш тўғрисида"ги қонуни, шунингдек, махсус ваколатли давлат органи ҳужжатлари).

Қонун ижодкорлиги ва қонунни амалга татбиқ этиш муҳим стратегияни талаб қилади, шу сабабли бу жараёнларни бир-бирига мослаштириш ва аниқлашга қаратилган инсон ҳуқуқлари ва мажбу-

[4]Бельский К.С. О системе административного права // Государство и право. 1998. № 3.

[5]Старилов Ю.Н. Административное право: В 2 ч. Воронеж, 2001; Бахрах Д.Н. Административное право России: Учебник. М., 2000.; Административное право: Учебник / Под ред. Л.Л. Попова. М., 2002; Манохин В.М., Адушкин Ю.С. Российское административное право: Учебник. 2-е изд., испр. и доп. Саратов, 2003.

риятларининг ҳуқуқий воситачилигини талқин қилувчи ҳуқуқий ҳужжатлар ЖДЛ ва ТМҚК механизмида фуқаролар, жамият ва давлатнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш контекстида алоҳида аҳамият касб этади. Шунга кўра, ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги маъмурий-ҳуқуқий нормалар мажмуини талқин қилувчи ваколатли органлар томонидан ишлаб чиқилган ҳужжатлар билан мустаҳкамланади ва тасдиқланади.

ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги муносабатларни маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизмида қонун билан тартибга солинадиган тегишли ҳуқуқ нормаларини ҳақиқий ва ҳуқуқий расмий талқин қилиш алоҳида аҳамиятга эга бўлиб, бундай талқин ҳужжатлари юридик кучга эга. ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги расмий талқин суд ва ваколатли давлат органлари томонидан берилади. Булар, биринчи навбатда, Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ҳамда Молия вазирлиги. Улар ўзларининг юрисдиксиясига тўғридан-тўғри кирадиган барча шахслар ва органлар учун мажбурий бўлган тегишли ҳуқуқий нормаларнинг расмий изоҳи бўлган норматив талқинини беради. Бу талқин қилинадиган ҳуқуқий нормада назарда тутилган барча ҳолатларга тааллуқли бўлиб, ушбу норма талабларининг бир хил ва тўғри бажарилишини таъминлайди.

Суд органлари орасида етакчи ўрин Ўзбекистон Республикаси Олий судига тегишли бўлиб, у суд амалиёти масалалари бўйича тушунтиришлар бериш ҳуқуқига эга. Олий суднинг ЖДЛ ва ТМҚК масалалари бўйича раҳбарий тушунтиришлари суд амалиётини умумлаштириш асосида ишлаб чиқилган ҳамда муайян ишларни кўриб чиқувчи судлар учун мажбурий бўлган ҳуқуқий қоидалар тўплами ҳисобланади.

Албатта, бу соҳада суд ёки махсус ваколатли давлат органи (Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти) томонидан ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги ишларни кўриб чиқишда берилган алоҳида талқин муҳим аҳамиятга эга. Бу фақат унинг расмий ҳал этилиши натижасида мажбурий ҳисобланади. Бундай талқин умуммажбурий кучга эга эмас. Хусусан, судлар қарор қабул қилишда унга таяниши ёки унга ҳавола қила олмайди.

Маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизмининг босқичидаги кейинги элемент бу ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги индивидуал ҳужжатларнинг қабул қилинишидир. Ўз табиатига кўра, бу алоҳида маъмурий-ҳуқуқий ҳужжатлар ёки алоҳида бошқарув ҳужжатлари ҳисобланади. Маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш контекстида индивидуал ҳуқуқий ҳужжатларнинг ўзига хос хусусиятлари турли муаллифлар томонидан ўрганилган.

ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги индивидуал маъмурий-ҳуқуқий ҳужжатлар ваколатли субъектлар (ижро этувчи ҳокимият органлари ёки тегишли ваколатлар берилган бошқа субъектлар) томонидан ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги ижро этиш ва маъмурий фаолият жараёнида қабул қилинган, бир томонлама ҳокимият иродасини ўзида ифодалайдиган ва ҳуқуқий оқибатларга олиб келадиган расмий ҳуқуқий ҳужжатларнинг алоҳида тури ҳисобланади. ЖДЛ ва ТМҚК соҳасида пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор, литсензияни чақириб олиш (бекор қилиш), маъмурий жазо тайинлаш тўғрисидаги қарор ва бошқалар шу каби индивидуал ҳужжатларни ажратиб кўрсатиш мумкин.

ЖДЛ ва ТМҚКни маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизмининг асосий вазифаларидан бири ҳимоя чоралари бўлиб, улар назорат тадбирларини амалга ошириш ҳамда ҳуқуқбузарларга маъмурий жавобгарлик чораларини қўллашни ўз ичига олади. Шу нуқтаи назардан, ушбу муносабатлар соҳасида ҳокимият ваколатларини

амалга оширишда ижро этувчи ҳокимият органларининг мансабдор шахслари (биринчи навбатда Департамент) томонидан чиқарилган маъмурий ҳуқуқ нормаларини қўллаш ҳужжатлари муҳим аҳамиятга эга.

ЖДЛ ва ТМҚК соҳасида маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш механизми тегишли маъмурий-ҳуқуқий муносабатларнинг пайдо бўлиши, ўзгартирилиши ва тугатилишини назарда тутади. Булар, ЖДЛ ва ТМҚКга қаратилган ички назоратни, махсус ваколатли давлат органи томонидан амалга ошириладиган назоратни, мижозларни лозим даражада текшириш бўйича чора-тадбирлар ҳамда таваккалчиликларни аниқлашга, баҳолашга ва камайтиришга доир чораларни амалга ошириш билан боғлиқ муносабатларни ўз ичига олади.

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари, чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар, пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ операцияларни амалга оширувчи ташкилотлар, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жиноий даромадларни легаллаштириш ва терроризмни молиялаштириш билан боғлиқ ҳаракатларни олдини олиш, аниқлаш мақсадида пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ операцияларни амалга оширишни назорат қилувчи давлат органлари ушбу ҳуқуқий муносабатларнинг субъектлари бўлиб ҳисобланади.

Ушбу турдаги маъмурий-ҳуқуқий муносабатларнинг объекти бўлиб, жиноий даромадларни легаллаштириш ва терроризмни молиялаштириш соҳасидаги субъектларнинг ҳаракатлари ва қарорлари ҳисобланади. Ушбу ҳуқуқий муносабатларнинг ҳуқуқий мазмуни субъектларнинг амалдаги қонун ҳужжатларида белгиланган тегишли ҳуқуқ ва мажбуриятлари мавжудлиги билан ифодаланади.

Юқорида таъкидланганидек, ЖДЛ ва ТМҚКнинг маъмурий-ҳуқуқий механизми ташкилий, институтсионал ва ваколатлар доираси билан боғлиқ таркибий қисмларни ҳам ўз ичига олади.

Ташкилий ва институтсионал таркибий қисм ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги ваколатли органлар ва ташкилотлар, шу жумладан давлат бошқаруви органлари (давлат ҳокимияти органлари), молия институтлари ва ўзини ўзи тартибга солувчи ташкилотлардан иборат.

Ваколатлар доираси билан боғлиқ таркибий қисм маъмурий жавобгарликка тортиш ва ЖДЛ ва ТМҚК соҳасидаги маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юритиш масалалари билан боғлиқ.

Бундан ташқари, маъмурий-ҳуқуқий муносабатлар доирасида ЖДЛ ва ТМҚК тўғрисидаги қонунда белгиланган чора-тадбирлар амалга оширилади, уларнинг ўзи ҳам маъмурий-ҳуқуқий механизмнинг элементи бўлиб хизмат қилади.

ЖДЛ ва ТМ қарши курашишга қаратилган чора-тадбирлар қуйидагилардан иборат:

- махсус ваколатли давлат органи томонидан амалга ошириладиган назорат;
- ички назоратни ташкил этиш ва амалга ошириш;
- мижозларни лозим даражада текшириш бўйича чора-тадбирлар;
- таваккалчиликларни аниқлашга, баҳолашга ва камайтиришга доир чоралар.

Махсус ваколатли давлат органи томонидан амалга ошириладиган назорат, бу пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ операцияларни амалга оширувчи ташкилотлар тақдим этадиган ахборотни текшириш ва бошқа ваколатларни амалга ошириш бўйича махсус ваколатли давлат органи томонидан қабул қилинадиган чора-тадбирлар мажмуи ҳисобланади. ЖДЛ ва ТМга қарши курашиш мақсадида қонунчиликка мувофиқ белгиланадиган махсус ваколатли давлат органи пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ операциялар ўтказилиши устидан белгиланган тартибда назоратни амалга

оширади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 24 майдаги

5446-сонли Фармонига биноан Бош прокуратура ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга, терроризмни молиялаштиришга ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштиришга қарши курашиш масалалари бўйича махсус ваколатли давлат органи этиб белгиланган.

Ички назорат, бу пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ операцияларни амалга оширувчи ташкилотларнинг махсус ваколатли давлат органига хабар қилиниши лозим бўлган операцияларни аниқлашга доир фаолияти ҳисобланади. Маскур ташкилотлар учун ички назорат қоидалари тегишли назорат қилувчи, лицензияловчи ва рўйхатдан ўтказувчи органлар томонидан махсус ваколатли давлат органи билан биргаликда, бундай органлар бўлмаган ҳолда эса, махсус ваколатли давлат органи томонидан ишлаб чиқилади ва тасдиқланади.

Пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ операцияларни амалга оширувчи ташкилотлар қуйидаги ҳолларда, яъни ички назорат қоидаларида белгиланган ҳолларда хўжалик, фуқаровий, ҳуқуқий муносабатлар аниқланганда, ички назорат қоидаларида белгиланган ҳолларда пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ бир марталик операциялар амалга оширилганда, шубҳали операциялар амалга оширилганда, мижознинг шахси тўғрисида аввал олинган маълумотларнинг тўғрилигига нисбатан шубҳалар мавжуд бўлганда, мижозларни лозим даражада текшириш бўйича мустақил чора-тадбирлар кўришлари шарт.

Пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ операцияларни амалга оширувчи ташкилотларнинг, шунингдек ички назорат қоидаларига риоя этилиши устидан мониторинг ва назоратни амалга оширувчи органлар жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштириш, терроризмни молиялаштириш ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштириш юзасидан эҳтимол тутилган таваккалчиликларни ўрганишни, таҳлил қилишни ва аниқлашни ўз фаолиятида тизимли равишда, йилига камида бир марта амалга ошириши, ўрганиш натижаларини ҳужжатлар билан қайд этиши ҳамда аниқланган таваккалчиликларни камайтиришга доир тегишли чоралар кўриши шарт. Шунингдек, мазкур соҳада таваккалчиликларни баҳолаш бўйича чораларни мувофиқлаштиришни махсус ваколатли давлат органи томонидан амалга оширилади.

Юқоридагилардан кўриниб турибдики, ушбу чора-тадбирларнинг табиати профилактика ва (ёки) олдини олиш, шунингдек, муайян ҳолларда процессуал таъминот билан бирга жавобгарлик шаклидаги мажбурлашдир.

ЖДЛ ва ТМга қарши курашишга қаратилган чора-тадбирлар иккита, яъни кенг ва тор ёндашувдан фойдаланган ҳолда талқин қилиниши керак. Тор маънода чора-тадбирлар фақат Қонунда кўрсатилганларни ўз ичига олади. Шу билан бирга, қонуннинг ўзида белгиланганидек, бу фақат профилактика чоралари ҳисобланади. Шунга кўра, эҳтиёт ва жавобгарлик чоралари, шунингдек протсессуал таъминот чоралари ҳисобга олинмайди. Кенг маънода эса, жиноий даромадларни легаллаштиришга ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашишга қаратилган чора-тадбирлар деганда, ушбу муносабатлар соҳасидаги субъектларнинг хатти-ҳаракатларига мажбурий таъсир кўрсатишнинг бутун мажмуаси сифатида қаралиши керак, бу олдини олиш, барҳам бериш, жавобгарлик (жиноий, маъмурий ва фуқаролик) ва протсессуал таъминотни ўз ичига олади.

Ҳуқуқий механизм, шунингдек, идентификатсиялаш, хабарларни қайд этиш,

хабардор қилиш, ходимларни тайёрлашни ўз ичига олади ҳамда қонун чиқарувчи буларни қарши кураш чоралари сифатида кўриб чиқмайди.

Ҳуқуқий механизм пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ операцияларни амалга оширувчи ташкилотлар томонидан амалга ошириладиган ички назоратни ва махсус ваколатли давлат органи томонидан амалга ошириладиган назоратни , ҳамда ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларини ўз ичига олади ҳамда ЖДЛ ва ТМга қарши курашиш миллий тизимининг фаолият юритишини таъминлайдиган иккита кичик қуйи тизимини ўз ичига олади.

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш қуйи тизими ЖДЛ ва ТМга қарши курашиш соҳасида барҳам бериш ва жавобгарликни таъминлайди. Ички назорат ва махсус ваколатли давлат органи томонидан амалга ошириладиган назорат олдини олишни таъминлайди.

Ички назорат субъектлари пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан операцияларни амалга оширадиган ташкилотлар бўлиб, уларнинг асосий вазифалари шубҳали операцияларни аниқлаш ва улар тўғрисида Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаментга хабар беришни ўз ичига олади. Махсус ваколатли давлат органи томонидан амалга ошириладиган назоратни Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти томонидан амалга оширилади.